

Björnbos historia

Björnbo-området är en sammanslagning av tre tomtenheter på delvis skogsmark, delvis bebyggd mark. Bebyggelsen bestod av Billströms villa mitt emot nuvarande S-huset, Hjelmiska villan, nuvarande Gröna stugan, då två våningar hög. På kullen utanför köket fanns tre mindre bostadshus, dels på kullen, dels på nuvarande parkering och i gatuplanet. På vägen mellan entrén och hus S fanns dass, vedbodas och kompostgrop. Från Billströms villa fanns en gångväg mot P-huset. Vid nuvarande piskplatsen vid S-huset stod en flaggstång, en allé av paradisäpplen och trappor ner mot Elfviksvägen. Till höger, där P-hus och garage ligger, fanns perenna odlingar, utmed Elfviksvägen spjälstaket. Till huvudentrén mot Billströms villa gick från Elfviksvägen en stensatt gångväg genom muren, med vilplan och genom nuvarande S-huset. På båda sidor om plattgången fanns fruktträd, päron-, körsbärs- biggarå- och äppelträd, ca 30-32 stycken. Längre upp vid ingången mot Hjelmiska villan fanns trappor från vägen och trappor i slänten mot huset. Längre upp från Elfviksvägen var en gångväg och trappor mot husen på kullen.

Själva uppfarten till Billströmska villan var vid nuvarande trapporna som kommer från S-huset mot Elfviksvägen. Vidare gick det en stig från Billströms villa upp mot radhusen, nedanför radhusen fram mot och tvärs igenom nuvarande N-tvåan ner mot Nilstorpshållet. Bakom Billströms villa fanns en terrassodling av kryddväxter och det finns lite rester kvar av muren. Från husen på kullen gick det vidare en stig som mötte den som kom uppifrån. Intill denna stig låg en stensatt brunn, ca tre meter djup, ungefär där nuvarande katafalkrummet är. I övrigt kan nämnas att trästycket, som sitter vid ingången till Bergasalen, härrör från en grind som låg i jorden på väg mot Billströmska villan. Den är preparerad av en björnboit, som hette Leijonhufvud.

Björnbo under byggtiden

Björnbo byggdes i etapper:

Etapp 1 – höghus, N3, kök, matsal

Etapp 2 – N4, N2 och S1

Etapp 3 – S2, sjukhus, N1 och radhus

Något år senare S-huset och så även parken i samma turordning.

Björnbo byggdes av en firma som hette Contractor, gator och vägar av Kjessler & Mannerstråle, parkanläggningarna av trädgårdsanläggningsfirman Sigurd Lindgren. I övrigt kan också nämnas att målningsarbetena utfördes av firman Stålhandske i första etappen och i andra av Sandå. All linoleum- och golvläggning utfördes av Linoleumkompaniet.

Som mest arbetade ett par hundra anställda på bygget. Det var så mycket folk att Lidingöbanan inte klarade av att transportera hit dem, utan man ordnade med en särskild buss från Ropsten. En del jobbare kom från Norrland, någon var finne, någon var dansk. De bodde i Billströmska villans tredje våning. På andra våningen i villan låg ett kontrollantkontor. Där hade arkitekterna sina sammanträden och vidare hölls etappsammanträden där. Närvarande vid de här etappsammanträdena var representanter för arkitekterna Backström & Reinius, trädgårdsarkitekt Walter Bauer, byggnadskontrollanten, vd Ahlberg, maskinmästaren och ibland representanter för SPP och jag, Allan Persson.

Organisationen

Organisationen på Björnbo bestod av olika avdelningar: kontoret, kök och matsalar, maskinavdelningen, parkavdelningen, tvättinrättningen och sjukhuset. Från början var det meningen att en del administration skulle ske från SPP.

Bild 1 villan, bild 2 Gröna stugan, bild 3 nuvarande S-huset, bild 4 vedbodan, bild 5 mot Elfviksvägen och bild 6 en stensatt brunn.

Kontoret som Björnbo hade här är nu husmorsexpedition men då jobbade där kamrer Heinz Gustafsson. Direktör Ernst Ahlberg kom på besök då och då och hade mottagning för hyresgästerna, visning av lägenheter m m. Lokalen var egentligen från början tänkt som en portvaktslokal. På väggen utanför lokalen, över den svarta marmorskivan, fanns en nisch, där en orienteringstavla skulle placeras. Besökare skulle då kunna trycka på en knapp och ljussignaler visa var lägenheten ifråga fanns, eller hyresgäster bodde. Denna tavla monterades aldrig in.

Kök och matsalar

För avdelning kök och matsalar svarade husmor. Den första var Märta Vilborg, som ansvarade för kök, matsalar samt hyresgästernas välbefinnande. Matsalsföreståndarinnan hette Eva Olofsson. Hon hade hjälp av en biträdande matsalsföreståndarinna som hette Margit Svedbeck. I köket fanns första kokerskan Anna Bellander, kallskänkan Vanström samt ett par spisbiträden. Matvaror som t ex ärtor, bönor, gryn, risgryn och mjöl levererades i säckar. Kött och fläsk kom grovstyckat eller rentav som halva djurkroppar. Sill kom i stora trätunnor. På höstarna kokades lingonsylt för vinterbehov, så även äppelmos av äpplen som plockades av Björnbos egen personal nere bland fruktträden. Allt bröd och alla kakor, sånär som på visst matbröd, bakades i köket. En del andra inläggningar gjordes även i köket, som ättiksgurka, saltgurka och en del picklesinläggningar.

Björnbo tillhandahöll också viss städhjälp till hyresgäster till självkostnadspris. Dessa töser som städade hjälpte även till i köket med disk och någon gång som serveringshjälp i matsalen. Där var flickorna klädda i en liten serveringsmössa, mörka kläder, kjol och blus eller ett litet vitt förkläde. Mycket extraförsäljningar förekom till middagsgästerna. Det var inte ovanligt med hummer. Klädseln till middagarna var s k middagsdräkt. Blommor fanns på varje bord, Det kan nämnas att blommor till samtliga bord inte kostade mer än en 10-15 kronor. Ganska många festmåltider, födelsedagar, t o m bröllop hölls i fina gästmatsalen. Företagets trädgårdsmästare fick göra bordsdekorationer, brudkronor och brudbuketter.

Maskinavdelningen

Så till maskinavdelningen, som bestod av maskinmästare Stig Olsson, förste maskinist Hans Fagerström och fastighetsskötaren Pålsson. Eldningen skedde såväl med tjockolja som med stokereldning (antracitkol). Alla sopor brändes också, särskild sopförbränningspanna fanns. Alla sopor hämtades för hand i 200-literstunnor som karrades eller bars ner till maskincentralen.

Förutom sedvanlig fastighetsservice, förekom även direkt hjälp med t ex lampbyten eller annat, för vilket hyresgästen betalade 10 kr i månaden. Avgiften togs ut via hyresavin, s k serviceavgift. Senare införlivades denna tia i den ordinarie hyressättningen.

Maskinmästare Olsson hade som grund en sjöingenjörsutbildning. Maskincentralen såg ut ungefär som på ett finare fartyg. Kopparrör och mässingskranar putsades. Det fanns även en mycket förnämlig rökgasanläggning med en massa manometrar och termometrar. Så även en sotavskiljare med ett mycket fint konstruerat hydrauliskt sotningssystem.

Tvättavdelningen

Så till tvättavdelningen. Den var inrymd i de lokaler där det idag finns kontor. Förutom föreståndarinnan Eva Lodenius fanns tvätterskan Gerda Ekström, Hjördis Anderson som manglade, en som hette Israelsson som strök och en särskild skjort- och stärktvättstrykerska som hette Evy Sköld. På den tiden var det vanligt att skjortkragar och manschetter skulle stärkas, så även vissa dukar och spetsgardiner. Tvätt utfördes såväl till kök och matsalar, som till sjukhus och hyresgäster, även till en del andra institutioner på Lidingö.

Badavdelningen fanns även där nuvarande hobbyrummen (vävstugor) är. Det fanns tre badrum och ett för medicinskt bad. Tanken var att det skulle anställas en baderska men så blev inte fallet. Och så fanns det naturligtvis bastu som till att börja med hade särskilda dagar för damer och herrar, eller annat enligt överenskommelse.

Sjukhuset

Sjukhuset hade så blivit färdigbyggt och skulle utrustas. Utrustningen installerades helt av Björnbos personal, husmor på sjukhuset, syster Edit Paulsson och avdelningssköterskan Ulla Ålström. Dessutom fanns det ett antal biträden. Björnbos personal, såväl från park som fastighet hjälpte till att inreda, montera, sätta upp hyllor, krokar och armaturer. På den tiden fanns inte några slagborrmaskiner, utan allt fick berras för hand med hammare och pluggborr i betongväggarna.

Parken

Efter hand som Björnbos trädgårdsanläggningar blev färdigställda, övertog Björnbos personal skötseln av dem. Personalen bestod av mig, Allan Persson och en medhjälpare vid namn Rune Frankenberg.

Björnbo hade legat för fäfat. Hela parken var helt igenvuxen av sly och det fanns mycket skräp överallt. Området mellan Gröna stugan och S-huset hade använts som soptipp, varifrån flera billass skräp fraktades bort från entrén mot S-huset. Utanför entrén stod två stycken vackra björkar. Marknivån höjdes ungefär två meter. Rör sattes kring björkarna och fylldes med singel men träden överlevde inte mer än ett par år. De syns med all säkerhet på tidigare foton. Längre bort vid terrassens slut mot Elfviksvägen var markhöjningen ca 3,5 meter. På väg mot S-huset på vänster sida fanns ett gammalt buskage. Det är inte mycket kvar av det nu. Där fanns bl a en hydrofor som försåg gamla villan med vatten och bevattningsanläggningar. Bland annat fanns det en ledning, som under vägbygget blivit skadad. Den gick ner mot Gröna stugan där det fanns vattenfall ner mot en brunn. Innan vattenfallet började gick vattnet i dagen. Där växte kabbeleka och småfåglar badade. Utanför Gröna stugan finns ett stenparti som är omtalat i en del gamla Lidingöböcker. Där fanns en massa olika växter, bl a en lila liljekonvalj, som det finns några kvar av idag, våradonis, olika törelarter och en vinka major, vintergröna, en klockformad ovanlig variant. Det fanns gulsippor, vita ”blåsippor”, rödsippor och en mängd andra stenpartiväxter. Ovanför kullen vid Gröna stugan fanns ett enormt stort parti med stor vallmo och på kullen växte kungsängslilja, fritillaria meleagris, i rik

omfattning. I slänten nedanför S-huset fanns det tusentals krokusar i olika färger. Den vita klockan, en liten stjärna och många olika arter gökärt, gullvivor m m.

På ängen nedanför där alla fruktträd växte hade många människor utifrån plockat äpplen i många år när ingen bodde här. Träden hade förstörts och vandaliserats. De flesta av träden togs bort, endast några få lämnades kvar. Jord schaktades bort för att få en magrare jordmån. Jorden bearbetades och det såddes en blomsteräng där, som var fylld av olika sorters växter. Jag kan nämna att jag själv hade botaniserat fram ett antal växter, kanske ett sextiotial. Där klipptes en slingrande gång, där inflyttade hyresgäster kunde testa sina gamla skolkunskaper i botanik på varandra. En gång om året fick det plockas prästkragar och blommor till midsommarstången. På slänten mellan S-huset och radhusen och N2 fanns det mängder med liljekonvalj, vitsippor och blåsippor, förvildade snödroppar och scilla. Mycket av detta har nu försvunnit på grund av den moderna röjningstekniken, att blåsa bort all mylla.

På borggården fanns ett kärr som gick en bit framför N1 och bort mot N4. Ursprungstanken var att där skulle göras en damm, gångvägar, sittplatser och att pilar skulle planteras för att ge skugga. De hyresgäster som då redan hade flyttat in tyckte inte om detta. De var rädda för att det skulle bli myggigt och att lekande barn skulle störa och skräna. Så projektet skrinlades. Det finns ritningar och kostnadsberäkningar över planerna. Husen som stod på kullen revs och allt tegel från taken lades i kärret, innan man fyllde på jord. Kärret hade en avrinning under N4:s gavel mot N3. Detta vatten dränerades ut under vägbanan i ett öppet dike som nu är igenlagt och täckt av en parkeringsplats.

Till varje helg skulle samtliga grusgångar vara krattade och alla trappor städade för att ge ett fint intryck på eventuella nyfikna besökare. Erik Forsman, initiativtagaren till Björnbo, bodde ju här och han ville visa och vara stolt över sin anläggning.

Valborgsmässoafton tändes ett bål på berget nedanför N2, då björnboiterna hade möjlighet att ur malpåsarna ta fram och vädra sina vita mössor. Efteråt var det kaffe och man lyssnade till studentsångerna från Uppsala i matsalen. Midsommarstång var redan från början tradition. Hyresgästerna plockade blommor och företaget stod för de gröna löven. Stången kläddes på midsommaraftonens morgon och restes senare under dagen. Då var det spelmanslag och folkdansare som uppträdde till alla hyresgästers förnöjelse.

På eftersommaren var det dags för slåtter. Blomsterängen och övrig parkmark slogs då med lie. Blomsterängens hö torkades och hässjades. Sedan förvarades det på en täckt plats eller under tak på materialgården. På vintern lades det sedan ut i foderhäckar åt rådjur och hjortar. Vid de här tillfällena när höet skördades var radhusbarnen med och åkte hölass.

En lekäng för radhusbarnen anordnades. Där fanns vippungor, slänggungor, sandlåda, fotbollsmål, klätterställningar och en grillplats, för att inte tala om den populära korgbollsplatsen. Nämnas ska kanske också att Elfviksvägen har riktats och breddats sedan Björnbo anlades, varvid Björnbo fick släppa till bortåt ett par meter. Därav muren som finns utmed Elfviksvägen mitt emot blomsterängen. Förut gick marken i nivå ner mot vägbanan. Arkitekten hade varit i Italien och sett nedrasade murar och ruiner där stenarna låg lite hur som helst. Det tyckte han var fantastiskt, därför skulle stenarna i Björnbos murbit ligga på det viset. I muren planterades gula och blå alp-clematis och murrevor, linaria cymbalaria och ovanför muren planterades conus, malus, parkrosarter och några forsytiaarter.

Lidingö stad hade lovat att ploga bilvägarna på vintern. I övrigt skottades allting för hand, så även den långa gångvägen från höghuset förbi Gröna stugan och ner mot P-huset och Elfviksvägen. Vi hade nu kommit så pass långt i utvecklingen att man ansåg att det fanns behov av ett fordon. En begagnad jeep inköptes och ett plogblad. Dessa plogade vi med när det inte var för mycket snö. Även soptransporterna från radhus och N-hus till maskincentralen underlättades med hjälp av jeepen. Snöplogningen från staden skedde alltid i sista hand, eftersom vi var ett privat område. Det medförde många olägenheter, varför det nästa vinter inhandlades en Ferguson Tractor, s k grälle. För att kunna utnyttja traktorn bättre ändrades vägen från höghuset ner mot P-huset. Man breddade den. Vid Gröna stugan var det gradängsteg som togs bort och så gjordes det en väg bakom garaget vid P-huset. Men det visade sig att även husägarna på andra sidan garaget utnyttjade denna väg och gjorde infarter till sina radhus där. Ofta var det så belamrat att vi inte kom fram med vårt fordon. Marken låg på stadens område – vi hade fått tillstånd att lägga vägen där. Tomtmarken till Björnbo går endast ca 80 cm bakom garaget. Det är också ett område mellan radhusen och garaget upp mot radhusområdet som kallas för parkmark och är ca 8 m brett. Sedan ändrades vägsträckningen för att gå ner mellan garaget och P-huset. Trapporna som gick ner mot Elfviksvägen flyttades också mot den nya vägsträckningen. För att underlätta för hyresgästerna att ta sig till Lidingötåget, som på den tiden gick från Kyrkviken, kom Björnbo överens med staden om att ordna en busshållplats vid Elfviksvägen. Man nådde den via en genomgång från korridorer i S-huset och en gångväg mot Elfviksvägen och Kyrkviken. Dörren vid S-ettans början tillkom då. Lägenheten där till vänster fick ändras och dess täppa tas bort. De vackra sidostycken av sten som finns vid soffan nedanför S-huset var gjutna på plats ett vilplan högre upp. Vi tyckte att vi skulle kunna använda de vackra sidostyckena, varför vi bilade loss dem från sina fundament och flyttade dem dit ner. Det är värt att notera vilket vackert arbete det var.

Skyddsrummets lokaler hade nu blivit färdigställda. SPP hade kört lastbil efter lastbil med arkivmaterial och inrett de inre rummen. Grottan och det yttre rummet som kallas Bergsalen togs nu i bruk för Björnbos önskemål. Mycket diskussioner med hyresgästerna följde om vad lokalerna bäst skulle användas till. Det beslutades att det skulle göras en underhållningslokal där. Den först inbjudne föredragshållaren var Sten Bergman, som talade om paradisfåglar och sina resor. Då fanns ingen inredning i Bergsalen, utan åhörarna bar ner stolar, trädgårdsmöbler av olika slag, soffor och allt som gick att uppbringa. Kvällen blev lyckad. En av de boende hade noterat att biografen Saga i Uppsala skulle rivas, varvid personen sökte kontakt och köpte ett par rader bänkar därifrån. Efter demontering i Uppsala, togs de till Björnbo. Bänkarna var för långa, de fick delas av i mindre bitar och nya gavlar tillverkades. Det rådde stor aktivitet innan bänkarna monterades. Väggar och tak skulle målas – man föreslog himmelsblå färg med stjärnor. Färgerna blandades, det blev för mörkt, de blandades ytterligare och så småningom kom man överens om en färg som skulle kunna stämma. Några stjärnor kom aldrig dit. Men taket sprutades blått, sidoväggarna målades vita och golvet grönt. Det byggdes ett podium, som var ett provisorium. Senare byggdes ett som fungerade bättre.

Så kom då dagen när bänkarna skulle monteras. Hål borrades för expanderskruvar. Det gick inte så bra, för överallt där vi borrade sprutade vattnet upp i små strålar. Så det var ett väldigt jobb innan det blev tätat och bänkarna kunde skruvas fast. Invigningsdag och tid var bestämt sedan tidigare. Det var problem med att få bänkarna på plats men klockan fyra på morgonen, var jobbet klart. På eftermiddagen samma dag kunde invigningen ske. Två av de boende, Engberg och Leijonhufvud, hade haft anknytning till SF och fick låna filmduk och projektor.

De fick även låna filmer genom SF, som visades i Bergasalen. En gång i veckan visades film. Sedermera spelades det teater av björnboiter. En sådan föreställning var t ex Rosenkavaljeren. Flera egna teaterföreställningar förekom. Mycket uppskattat! En föreläsare var Hans Ostelius, som berättade reseminnen, en annan var Elise Ottesen-Jensen. Detta var före tv, så detta mottogs mycket positivt. Gemenskapen var stor. Nämnas ska kanske också att Bergasalen även invigdes för gudstjänster. Altartavlan och kandelabrarna skänktes av Bjurberg. (Fru Bjurberg satt modell för tavlan).

Det fanns en ledig lokal i N2:an. Det hade då bestämts att ett klubbrum skulle inredas med öppen spis. Det skulle ordnas braskvällar, som också genomfördes några gånger. Så flyttade en pensionär hit, som hade ett biljardbord på sitt kontor. Han skänkte det till Björnbo och bordet hamnade i klubbrummet. Då blev det bara biljard för hela slanten. Biljardbordet har senare bytts ut till ett modernare sådant.

Ett bibliotek inrättades också, där de inflyttade hade möjlighet att lämna sina böcker. Det kom in många och mycket bra böcker. Så småningom blev Lidingö stadsbibliotek intresserat av att låna ut böcker. De kom varje vecka och bytte ut titlar men de egna böckerna stod ju kvar ganska länge. Lokalen har sedan utvidgats till spelplatser m m.

Tiden gick och Björnbo växte. Kontoret blev för litet. Tidigare hade SPP ansvarat för uthyrningen, nu fick Björnbo överta detta själv. En person anställdes, fröken Frida Rosin. Det blev också dags för en ny direktör. Ny lokal inrättades i en lägenhet en trappa upp. Nuvarande vävstugan gjordes om. Badavdelningen togs bort, ett nytt badrum anordnades i anslutning till bastun. Där hade förut varit omklädningshytter.

Björnbo fortsatte att ändra karaktär. Tvättinrättningen visade sig inte vara lönsam och lades ner. Halva tvättavdelningen gjordes då om till kontor och andra halvan till tv-rum. Då hade tv kommit och blivit en intressant nyhet. I och med att kontoret fick nya lokaler, revs en vägg i förra kontoret, nuvarande vävstugan. Även intill badavdelningen togs en öppning upp som införlivades i vävstuga och hobbyrum. Ett hobbyrum för snickerier och diverse självpåkittade saker anordnades, där det från början var tvättinlämning till tvättstugan. Det förekom flera aktiviteter, bl a bokbinderi. Många var väldigt aktiva i detta och andra konstnärliga påhitt förekom också. Vi hade bl a en person som under något år ockuperade hela lokalen med att tillverka fågelholkar. Fågelholkar i pappror blev omskrivna i ornitologiska tidskrifter.

Kontoret behövde mer utrymme. Genom diverse ändringar av förråd i sammanslagna lägenheter lyckades man frigöra ett antal förråd, där det ordnades med en ny samlingslokal och ett tv-rum. Biblioteket flyttades då från klubbrummet i N-tvåan dit ner. Så var det då dags igen för en ombyggnad på kontoret. Allt skulle rivas ut och göras om. Det togs in anbud från olika firmor, tre stycken. De låg på mellan 500.000 och 600.000 kronor, vilket SPP inte tyckte att de kunde kosta på. Då gjordes det i egen regi och stannade då på ca 180.000 kr.

Många hyresgäster som flyttade hit hade fortfarande kvar sina sommarställen. De som inte hade möjlighet att åka härifrån och stannade kvar på Björnbo under sommaren måste aktiveras. Allra först blev det en krocketplan som rönste stor uppskattning och sedermera en boulebana. Dessa anläggningar har hyresgäster inspirerat till och aktivt deltagit i för egen trevnads skull. Teatergruppen som hade bildats tidigare var mycket aktiv på olika sätt, bl a när det var Lucia. En man vid namn Samuel Bjurberg var Lucia, Björnbos egen livmedikus doktor Hammar var stjärngosse och ett antal andra hyresgäster gick runt och sjöng. Det var

allmänt uppiggande och glatt och uppskattades mycket av hyresgästerna. Sjukhuset hade sin egen Lucia, som det alltid brukar vara på sådana inrättningar. Björnbo lånade det första året en Lucia från sjukhuset till matsalen men sedan anlätades skollucior och skolbarn.

Julfirande

De första två åren hade vi en stor gran mitt i matsalen framför vinterträdgården. Men eftersom den tog så stor plats och skymde den julpyntade vinterträdgården flyttades den ut. Det var den enda granen i början. När en ny direktör började, placerades en gran på borggården. Så småningom kom ännu en ny direktör, då ställdes en gran i radhusen och nästa direktör fick sin gran på höghusets tak. Mycket uppskattat av alla, inte minst av direktörerna. En del granar placerades också inomhus för att alla skulle kunna känna julstämningen. Julbord och gottpeåsar till personal och sedan julbord för de boende och så småningom julotta i Bergasalen och kyrkkaffe i matsalen. Julkärvar placerades i stora linden vid huvudentrén, riktiga kärvar som levererades av bonden på Elfviks gård, som för övrigt hämtade mat till sina grisar från köket. Radhusborna hade egna ceremonier beträffande julfirandet. De lejde ofta in en häst med släde eller vagn och samlade ihop julklappar, som delades ut. Något som glädde de ganska många barnen som bodde där.

Djur

Eftersom djur alltid är intressanta kan jag berätta en liten historia om ett grävlingsspar som hade ett gryt vid gaveln till N-trean. Detta grävlingsspar hade en väldigt bestämd runda när de gjorde sina utflykter. Nästan exakt tio minuter i tolv varje kväll gick de på tur. De gick utmed N-tvåan, mellan N2 och N1, tvärs över borggården mot N4 och N3 och tillbaka till grytet. Så hände det sig att honan blev överkörd av en lastbil frampå våren. Hanen var ensam ganska länge men året därpå hade han skaffat sig en ny fru, en liten en och han var väldigt uppvaktande. Han gick runt, han visade och nosade och var hur uppmärksam som helst. Mycket intressant och trevligt att se! Dessutom fanns det massor av ekorrar, t o m väldigt närgångna sådana som måste avlivas, sedan de nästan skrämt livet ur några damer genom att krafsa dem i håret när de låg och sov. Även tusentals duvor måste tas bort. Förutom det fanns det några stycken vildkatter som likviderades. De satte annars skräck i fåglarna. Även rävar hade hittat en tillflyktsort här. Under S-tvåan vid outgrävt utrymme hade de sin lya, varvid de födde fram fem valpar. De blev ju stora och vi fick dem därifrån och kunde täta till, för många gillade inte den sortens inneboende.

Vinterträdgården

En annan sak som kanske bör placeras bland berättelserna och noteras: jag nämnde inte vinterträdgården när jag skrev om matsalen. Vinterträdgården är ungefär tre meter djup. Det är sprängsten i botten, makadam och ett jordlager. Inte mindre än fem kubikmeter gödsel kördes dit. Från en utställning i Helsingborg, H55, kom flertalet av växterna som planterades. Några stycken finns fortfarande kvar, bl a bougainvillean, strelitzian, monsteran, en växt som heter scitteama glossum och sansevierian. Nämnas kan även att dammen och mosaiken utfördes av ett par italienare, som höll på i nästan två veckor innan de fick dit alla bitarna. Konstverket i dammen är av Arne Jones, ett fantastiskt inslag med dessa strålar med vatten från kopp till kopp. En mycket fascinerande anläggning.

Olyckor

En del episoder, olyckor och händelser har skett under åren. Den första katastrofen var på juldagen 1955. Då hade avloppsledningen som går från N1 till radhusen mot Norra Kungsvägen brutits av genom underminering och täppts till. I radhus R1 och R2 stod källarna ca 20 cm under avloppsvatten. Det var ingen vidare juldag.

En annan katastrof var när huvudvattenledningen vid N-tvåan mot borggårdssidan hade gått av och allt vatten forsade under byggnaden. Vattnet rann ända ner till S-huset. Det var ett omfattande och stort arbete innan all fukt hade torkat upp i källaren.

Ytterligare en sådan katastrof var när ett hetvattenrör i köket sprang läck och stora delar av matsalsgolvet översköldes med hetvatten med stora skador som följde.

En av de mer komiska incidenterna hände på ett tidigt stadium. En herre, ganska omfångsrik, skulle bada. När han låg i badvattnet åkte proppen ur och han fastnade i badkaret. Ett par stycken här från Björnbo skulle försöka hjälpa honom upp men han satt obönhörligt fast. Personal från brandkåren tillkallades. De hade vana vid hantering av sådant men fick inte loss mannen. Efter mycket om och men, olja och grejor, lyckades de så småningom få några remmar av sadelgjord under honom. En kranbil rekvirerades, vars ”arm” kördes in genom badrumsfönstret och till slut lyckades de få loss honom. Noteras kan att han aldrig badade karbad mera.

Björnbo blir äldre och förändringar måste till

Sjukhuset behövde terapilokal. En lägenhet på nedre botten intill sjukhuset gjordes i ordning och byggdes ut för detta ändamål. Vidare behövdes mera förrådsutrymme. Det var inte ordnat med personalrum och omklädningsrum och dylikt, varför en bit på gaveln byggdes till med en altan, med förrådsutrymme i källarplan och personalutrymme i överplan. Dagrummet som var för litet vidgades och en uteplats anlades till vänster. Det hade blivit dags för helrenovering av sjukhuset, som därvid stängdes under ett antal veckor. Båda avdelningarna totalrenoverades. Då tillkom även en sjukgymnastiklokal, varvid ytterligare en lägenhet fick tas i anspråk för detta ändamål.

I panncentralen skedde den första ändringen när värmepatronerna gick sönder i den stora varmvattenbehållaren och måste skrotas. De var två våningar höga och räckte ända upp i taket. De syns förresten i ett av pannrummen, där det ligger aluminiumgolv. De ersattes med ett par modernare sk värmeväxlare. Dessa fungerade bra och var i funktion i två år, då det blev aktuellt med fjärrvärme. Ett stort arbete sattes igång. Genom park och hus drogs värmerör, det grävdes upp och hela panncentralen skulle rivas ut. De stora pannorna och åtskilliga ton med tegel i rökgångar från pannorna revs ut. Idag finns snickeri, målarverkstad, smedja, lagerutrymme och förrådsutrymme där de stora oljetankarna på 30.000 liter fanns. Askrum blev pappersförråd – och allt detta arbete utfördes i egen regi.

Samtidigt byggdes butiken om. Maskinkontoret blev varuintag till butiken. Halva maskinverkstaden gick också åt till affärslokalen och en dörr öppnades mellan dåvarande butik och det nya intaget. Ingång till butiken fanns tidigare där det stora fönstret nu sitter, en dörr som sattes igen. Ena delen av butiken var avsedd som kiosk. Det fanns då en lucka ut mot entréhallen, som samtidigt sattes igen. Dagstidningar och veckotidningar av olika slag

fanns. Varje dag gjorde föreståndarinnan Dagny Sundling en tur på sjukhuset med sin vagn, där det såldes tidningar och godis.

Hemsamarithjälp fanns redan från början, som då utfördes av hyresgäster, t ex Vivi Engborg. Hon var samtidigt redaktör för Björnungen. Det fanns en fotspecialist, Leijerstam och en av de först inflyttade, Signe Åmark, var samarit. Sedan anställdes fröken Simonsson och när hon hade gått i pension och skulle ersättas, annonserades det. Det kom in en del svar, en fröken Karlsson anställdes, som kom norrifrån. Innan hon skulle installeras kom ett gods på sjutton resväskor och några små möbler. Detta magasineras tills hon var på plats. Hon var som folk i allmänhet men hade lite underliga idéer och rätt som det var kontaktade polisen Björnbo. Det visade sig att hon var efterlyst ifrån ett sinnessjukhus i Norrland. Så småningom kom polisen och hämtade damen ifråga och allt skulle redas upp. Alla dessa väskor var fyllda med medicinflaskor och burkar av alla möjliga slag, utskrivna på alla möjliga namn. De överlämnades till apoteket. Efter detta överflyttades ansvaret till socialmyndigheten på Lidingö, som då tillhandahöll samarittjänst.

Soporna eldades upp här och medförde diverse oönskade effekter. Det byggdes bostäder vid sidan om där det förut varit skog och det blev för mycket rök. Soporna från Björnbo hämtades därefter av Lidingö stad. Det fungerade mycket väl men sedan började den stora sopstrejken. Det var för smalt i gångar, det var för lågt i tak och det var för långa trappor och det var för långt att gå. Hela sophanteringens gjordes då om med det system som finns idag: sophus vid radhuset och ett vid S-huset. Ett särskilt utrymme vid S-trean anordnades för soporna från S1, S2 och S4. Ett gemensamt sopnedkast vid brogreden. Sedan transporterades det i rör ner till ett containerrum vid entrésidan.

Björnbo hade från början en egen transformatorstation där elverket levererade ström. Men vid utbyggnaden av området ner mot sjön, måste el levereras dit. Då byggdes en ny transformatorstation som ägs av elverket. Det gjordes rundmatning från Norra Kungsvägen till Elfviksvägen och ström matades från båda håll. Gamla transformatorhuset blev förråd för parken.

Och så var det dags att bygga om köket, eftersom det kommit nya krav från hälsomyndigheter och det i övrigt fanns ett behov av renovering. Soprummet måste ha kylanläggning. Där det förut varit intag för potatis och rotfrukter gjordes en dörröppning och ett kylrum anlades. Vidare byggdes köket om till befintligt utseende. Delvis ändrades också matsalen och serveringsdelen.

Därmed avslutar jag, Allan Persson, denna lilla redogörelse om Björnbo.

Björnbo, Lidingö, i mars 2003

Allan Persson

Trädgårdsmästare och

Fastighetschef i 39 år